

Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego. Red. J. Nagórny, K. Jeżyna. Radom: Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne 2005 ss. 636.

W pamiętnym dla nas wszystkich dniu 2 kwietnia 2005 roku zamknął się pontyfikat Jana Pawła II. Nie można jednak papieskiego nauczania uznać za zamkniętą księgę. Uświadomił nam to Benedykt XVI w historycznym wywiadzie, udzielonym dla Telewizji Polskiej i emitowanym w dniu 16 października 2005 r. Podkreślał w nim, iż odczuwa wyraźnie obecność swego Poprzednika. Znakiem tej obecności jest papieska spuścizna, stanowiąca przebogaty skarb i autentyczną interpretację Soboru Watykańskiego II. Benedykt XVI mówił: „14 encyklik, obfitość listów posynodalnych i innych dokumentów. To wszystko składa się na przebogate dziedzictwo, które nie zostało jeszcze w Kościele dostatecznie przyswojone”¹ Dalej Papież Ratzinger wyznał, że w pozostawionych tekstach „dostrzega” swego Poprzednika, „słyszy Go”, może prowadzić z Nim stały dialog. Wyraża także przekonanie, że ta niezwykła forma papieskiej obecności pomaga przybliżyć się do samego Chrystusa.

Powyższa wypowiedź zawiera wskazanie, aby odkrywać na nowo bogactwo, jakie pozostawił Jan Paweł II. Pochylenie się nad tym szczególnym rodzajem papieskiej obecności może dokonywać się na wielu płaszczyznach. Jedną z nich jest analiza

---

¹ Por. Tygodnik Katolicki „Niedziela” 23.10.2005 s. 4.

naukowa papieskich tekstów. Niewątpliwie ciekawą i wartą odnotowania na tym polu jest pozycja *Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego*, która ukazała się niecałe pół roku po śmierci Jana Pawła Wielkiego. Dzieło powstało z inspiracji środowiska naukowego Instytutu Teologii Moralnej KUL, pod redakcją dwóch profesorów tegoż Instytutu: ks. prof. dr. hab. J. Nagórnego i ks. dr. hab. K. Jeżyny, prof. KUL. Książka wydana została staraniem Polskiego Wydawnictwa Encyklopedycznego w Radomiu. Encyklopedia, jak stwierdza we wprowadzeniu ks. Nagórny, wyrasta z fascynacji osobą Jana Pawła II oraz z przekonania, że w świecie współczesnym, rozchwianym i zagubionym na płaszczyźnie wartości i charakteryzującym się upadkiem autorytetów, to właśnie Ojciec Święty pozostaje Autorytetem moralnym, Strażnikiem wartości i obrońcą prawdy i dobra. Autorytet ten jest tym większy, że Piotr naszych czasów nie tylko dostrzega i opisuje kryzys moralny współczesności, ale także wskazuje na jego najgłębsze przyczyny i na drogi wyjścia. Pochylenie się nad nauczaniem moralnym Jana Pawła II pozwala odkryć, że Kościół ma rzeczywiście wiele do powiedzenia współczesnemu człowiekowi. I nie chodzi jedynie o przekazanie pouczeń doktrynalnych, chodzi o doprowadzenie do spotkania z Chrystusem, który jest Drogą, Prawdą i Życiem.

Zasadnicza część encyklopedii obejmuje zbiór 165 haseł ułożonych w porządku alfabetycznym. Znajdujący się na stronie 21 wykaz haseł zawiera ich 215, jednakże niektóre z nich są częścią innego, większego opracowania, np. zagadnienie „aksjologia” odsyła nas do hasła „wartość moralna”, problematykę alkoholizmu znajdziemy pod „nałogami” itd. Hasła poprzedzone są krótkimi wprowadzeniami (wyróżnionymi nieco mniejszą czcionką), ukazującymi jak dane zagadnienie ujmowane było w przeszłości, ze szczególnym podkreśleniem nauczania Soboru Watykańskiego II i poprzedników Jana Pawła II na Stolicy Piotrowej. Pozwala to na ukazanie wkładu Papieża Polaka do współczesnej myśli teologicznomoralnej oraz na wyakcentowanie jej oryginalności. Każde hasło zostało opatrzone bibliografią: pierwsza jej część obejmuje najważniejsze teksty źródłowe nauczania papieskiego, druga zaś odsyła do opracowań w języku polskim, pomocnych w szerszym odczytaniu papieskiego przesłania na dany temat. Obszerna bibliografia tekstów Jana Pawła II znajduje się także w końcowej części książki. Przedślowie do całości jest autorstwa ks. bp. Zygmunta Zimowskiego, Przewodniczącego Komisji Nauki Wiary Konferencji Episkopatu Polski.

Warto odnotować, iż mimo zasadniczej roli, jaką w powstaniu tej pracy odegrało środowisko lubelskie, stanowi ona owoc badań i refleksji naukowej przedstawicieli różnych ośrodków teologicznomoralnych w Polsce. Lista autorów poszczególnych haseł obejmuje 34 nazwiska osób, reprezentujących takie ośrodki, jak Bielsko-Biała, Częstochowa, Katowice, Kraków, Lublin, Olsztyn, Opole, Poznań, Toruń, Warszawa i Wrocław. Nie tylko różnorodność miejsc pochodzenia autorów jest godna uwagi. Autorzy haseł to zarówno znani teologowie, od wielu lat działający na polu polskiej teologii moralnej, jak i młodszy pracownicy naukowcy, będący przyszłością tej dziedziny.

Cel, jaki przyświecał Autorom, tzn. stworzenie niezbyt obszernego przewodnika po papieskim nauczaniu moralnym, został dobrze zrealizowany. Forma encyklopedii, mimo że nie daje syntezy całości nauczania moralnego, pozwala jednak na ukazanie

różnych jego aspektów. Daje także możliwość stosunkowo szybkiego i łatwego znalezienia odpowiedzi na konkretne pytania. Zagadnienia poruszane w encyklopedii należą często do szeroko dyskutowanych. Wśród omawianych kwestii znajdują się między innymi: antykoncepcja, badania prenatalne, celibat, demografia, genetyka, kara śmierci, klonowanie, korupcja, media, męczeństwo, pornografia, przyjaźń, przyjemność, rozwód, starość, życie – wartość życia. Z pewnością dzieło, liczące łącznie 636 stron, nie może traktować o wszystkich interesujących czytelnika zagadnieniach. Nie ma na przykład takich haseł, jak ojczyzna czy naród. Redaktorzy przypominają jednak we wprowadzeniu, że omawiana pozycja została poprzedzona, należącym do tej samej serii, wydawnictwem *Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania społecznego*. Nie chciano więc dublować niektórych zagadnień. Mimo troski o precyzyjne określanie poszczególnych terminów i ukazywanie koniecznych rozróżnień, warto podkreślić, że ujęcie omawianych kwestii nie jest czysto naukowe. Dlatego książkę tę można polecić także jako pomoc pastoralną dla kaznodziejów, katechetów oraz wszystkich, którzy chcą zgłębić aktualne przesłanie moralne Kościoła i uczynić je zarówno fundamentem dla kształtowania życia osobistego jak i wychowania przyszłych pokoleń.

Można przypuszczać, iż powyższe dzieło będzie punktem odniesienia dla rozpraw naukowych o tematyce moralnej we współczesnym Magisterium. Myśląc o tych, którzy tę pozycję będą cytować, można zauważyć, iż niezbyt fortunny wydaje się jej tytuł: *Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego*. Wersja nieco zmieniona, np. *Encyklopedia nauczania moralnego Jana Pawła II*, nie rodziłaby niebezpieczeństwa uznania Jana Pawła II za autora tego dzieła. O ile jednak wiadomo piszącemu te słowa, to zamierzeniem redagujących encyklopedię było nadanie jej właśnie takiego tytułu. Ostateczna jego wersja pochodzi od wydawnictwa i jest usprawiedliwiona względami marketingowymi.

Ostatnie miesiące, w których zabrakło nam wszystkim fizycznej obecności Sługi Bożego Jana Pawła II, cechowało ogromne zapotrzebowanie na przeróżne wydawnictwa przybliżające Jego osobę i nauczanie. Zainteresowanie to było niewątpliwie efektem uznania naszego Wielkiego Rodaka za autentycznego i godnego zaufania Przewodnika po niełatwych ścieżkach wyborów moralnych. Warto więc pochylić się nad encyklopedią, aby bliższy stał się nam wszystkim „duchowy testament” jaki pozostawił Ojciec Święty w dziedzinie nauczania moralnego.

Ks. Krzysztof Kwiatkowski
Instytut Teologii Moralnej KUL